

Transkriberad intervju med Gunnie Fagerström, serveringspersonal Futten, född 1892 i Gnesta.

Intervjutillfället skedde 18/4-1975

Om intervjun och *Vi som byggde Stadshuset*

Ljudfilen är 11 minuter och 2 sekunder och består av ihopklippta utdrag ur en längre intervju med accessionsnummer A 33/76:20

Intervjun är en av 25 som genomfördes åren 1975–1976 av medarbetare på Stadsmuseet, under ledning av Mats Hellspong. Alla intervjuer i sin helhet finns i Stadsmuseets samlingar.

Berättelsen ingår i Stadsmuseets utställning *Vi som byggde Stadshuset* (2023), som uppmärksammar 100-årsjubileet av Stadshusets invigning. Stadshuset byggdes mellan åren 1912–1923.

I = Intervjuare

GF = Gunnie Fagerström

GF: De som inte har sett och varit med på den tiden, dom kan inte förstå hur det kunde vara.

...

GF: Jag är född 1892 i Gnesta. Min far var artist, så han, ja, med tavlor och så där. Men så dog han, då var jag bara tremånader. Och min mor dog när jag var två år. Sen var jag hos min mormor och blev uppväxt i Närke på ett gods där som hette Bysta, Gripenstedt. Då dog min mormor när jag var åtta år sen hade jag fosterföräldrar. Var där tills jag var femton, sexton. Sen kom jag ut till världen.

Det var 1909, storstrejken. Då kom jag hit till Stockholm. Inte förstod jag mig på politiken i det hela eller nånting så där, det begrep jag inte, men jag såg ju militärerna gick där med gevär vid stationen. Oh vad jag tyckte det var otäckt. Jag blev nästan skrämmd då. Men sen blev jag ju kvar i Stockholm. Stadshuset egentligen. Det var, 16 eller 17 var det som jag kom dit i marketenteriet där. Hon som hade det där marketenteriet där, hon hade en syster som hade kafé på Österlånggatan och då var jag där lite och jobbade och så där och sa då tyckte hon att jag skulle komma till henne då på Stadshuset och på så vis. Så kom jag dit.

Vi öppnade då så vi hade öppet då före sju, då hade vi ju kaffe åt dom då. Det var väl en 25 öre med dopp då. Och en del drack en dricka. Och sen satte dom ju igång och sen så skulle dom ju ha frukost då, då var det som kunde få något stekt, pannbiff eller köttbullar, korv eller sådant. Och så kaffe förstås och te, ja te det var inte något vanligt bland arbetare just, utan det var ju kaffe då. Och sen en dricka förstås, dom drack ju dricka då en del. Murarna, alla drack ju dricka dom. Ja det är pilsner det, det måste dom ju ha. Ja.

Och sen när dom arbetade på Stadshustornet, då fick man lov att åka upp i den där brukshissen ända upp med en korg med kaffe då till dom, Uh, jag hisnar än när jag tänker på för det var ju öppet då bara, och dom höll på ”Jag ska kasta ner dig” och dom höll på...

(intervjuaren skrattar)

Man var ju ung då, man var ju, ung och skojade, men jag var rädd. Och så ner i dom där hissarna, det gick ju med bara linor och grejer ända ner då, där dom körde upp tegel och bruk då upp dit. Fick man stå på en sån där då. Om arbetarna skulle ha gått ner, dricka kaffe och sen upp igen, det hade tagit för lång tid så det fick dom inte göra då.

I: Vilken tid åt dom lunch?

GF: Lunch, det var inte påhittat det ordet! *(skrattar till)* Kan vi säga klockan nio. Ja. Och sen så var det ju då middag, det var ju ett. Och dom åt ju mycket så där en tallrik soffa och en smörgås och dom flesta hade det med sig. Men så kunde dom ta en in en tallrik soppa, dom kokade i köket, kålsoppa och ärter och.. fruktsoppa och så där. Det var olika så där. Och så hade dom smörgåsar med sig själva och åt.

I: Vilket var huvudmålet? Frukosten?

GF: Ja det kan man ju säga. Ja sen var det ju kaffe på eftermiddagen också som dom drack då, men så stängde vi så där fem, sex, så var det ju stängt och då hade dom ju gått jobbarna.

I: Vad var det för lokal?

GF: Vad heter gatan som går ner till sjön.

I: Den heter visst Ragnar Östbergs plan nu för tiden.

GF: Där låg det en lång barack och där var det kök och så var det matsal där.

I: Vad tyckte ni om att jobba på marketenteriet?

GF: Ja det var bara bra. Jadå. Om dom kom in nu långt där borta:

"Vad ska du ha?" skrek man.

"Kaffe,"

"Ja se här du," För det skulle ju gå fort också, det fick inte att hålla på och gå och fråga "Vad får det lov att vara".

I: Men man serverade vid bord?

GF: Jadå, vi hade fullt med bord fast vi hade en stor disk och då fick man ut ifrån köket stora kannor kaffe och då kom dom ju fram och hämtade, det var inte att sitta och vänta. Och sen var det ”Lägg pengarna där.” fick man skrika, och då la dom ju pengar då, dom som hade och dom andra ”Jag har inga pengar idag”. Det var ont om tjugofemöringar på den tiden.

I: Kommer ni ihåg dom kategorierna av arbetare.

GF: Ja murar Andersson, han var bas. Stor, kraftig. Han var basen där. Och så hade han en son också som hette Oskar, tror jag. Murarna, dom är ett skikt för sig dom, se. Dom är högre än andra arbetare, de är en annan klass, jojomensan.

I: Dom var svåra på öl förr i tiden sägs det.

GF: Ja vars.

I: Stora magar.

GF: Jadå, jojomensan. Dom kom där med sina förkläden, ”skinper” kallas det, deras läderförkläden som dom har när dom håller på och murar där. Låg stora högar med murbruk överallt sen. Fick torka bord och stolar, oj oj oj, ja det var att ruscha undan när dom kom ut. Sen var det, det var ju snickare och så var det ju såna här dom kallas för dagtjyvar. Dagtjyvar det är dom som gör lite utav varje. Och dom kallas för dagtjyvar bara för att dom menar att dom går och maskar. Så blir det inte så mycket gjort, dom tjyvar utav dan serru. Och sen är det ju bruksbärare. Och tegelbärare icke att förglömma. Ja då, mycket tegelbärare. Tänk vad dom fick slita på den tiden!

I: Fanns det några kvinnliga arbetare på Stadshusbygget?

s

GF: Nej nej.

I: Inga mursmäckor?

GF: Nehej, det var borta då, redan då. Dom var borta. Utan det var ju bara manliga då.

I: Så ni var det enda kvinnliga inslaget ni då där nere på marketenteriet?

GF: Vi var väl en, hur många var vi? Var två i köket, sen var det Fröken Dahlgren själv och så var det jag, ja vi var fyra, var vi. Det var ju så mycket disk och en stod ju nästan och diskade hela tiden för det blev ju mycket efter en sån där hög kommer jämt.

I: Var ni ogift på den tiden?

GF: Ja, ja det var jag. Hela tiden som jag var hos dom, så bodde jag där, och dom bodde på Österlånggatan, Dahlgrens, dom hade kaffe där då bodde jag där hos dom där.

I: Kände ni några som jobbade på Stadshuset, var det några som ni var bekant med eller blev bekant med närmare?

I: Ja det var ju många utav dom som man var ute med. En murare, han hade biograf borta i Midsommarkransen tror jag han hade. Men han hade det där också så, han var murare också. Vi var nog ute ett par tre gånger och åt och... jadå.

I: Kommer ni ihåg om det hände några olyckor eller nånting på Stadshusbygget som det talades om?

GF: Ja, inte när jag var där, då hände det ingen olycka så, men sedan var det visst någon som ramlade ner där, slog ihjäl sig där. Ja inte ända från tornet men det var väl från taket. Det var

åt den sidan, åt Mälarsidan. Ovanför där restaurangen är nu. Det blir inte så mycket talat om såna där saker, om det var något tråkigt som hände.

I: Att vara på marketenteriet och alla andra restaurangjobb som ni har haft, vad tycker ni om det då?

GF: Det blir nog ungefär detsamma. Men annars. Dom hade så korta stunder, det var rusning, det var bara fort, fort, fort. Man fick ladda upp så man hade i ordning och så dom fick, fort det och så där och sen då när dom var ute då, oj, då såg det ut som ett slagfält då överallt och då var det ju bara och hålla på då och plocka ordning då och få undan allting då till nästa sats då, få i ordning då igen.

I: Hur kom dom på mornarna dit, kom dom gående från olika delar av stan då. Gick det någon spårvagn förbi?

GF: Spårvagnar gick ju, det stannade ju alldeles utanför på den tiden. Så cyklade ju dom en del då, så hade dom alltid en sån här unicabox med sig på cykeln, Den plockade dom ved i på kvällarna. Vedbitar. Så att dom hade med sig hem.

I: Till spis och kakelugn då?

GF: Det var fattigt på den tiden Det plockade dom med sig alla. Så sa dom att dom hade matsäcksväska med sig hem då.

I: Var stod alla cyklarna då, utanför planken då?

GF: Ja, det stod utanför planken där när dom kom in där.

I: För Norrmälarstrand var ju inte byggt på den tiden?

GF: Nej, nej, dom kom ju Hantverkargatan då och så över bron där ifrån Tegelbacken därifrån och dom som nu bodde på Söder.

I: Det var ingen båtförbindelse med Södermalm då?

GF: Nej det var det inte då. Utan det var längre fram vid Kungsholmstorg, där kom det en färja som gick över då till Heleneborgsgatan på den sidan då.

I: Bytte dom kläder när dom kom dit på mornarna?

GF: Dom hade inte mycket att byta med. Folk hade fattigt, fattigt, fattigt. Det kan väl hända någon rock att dom kunde slänga av sig och så där. Dom här murarna då, dom var ju pampar dom. Dom hade väl lite annat. Men annars så dom andra stackarna, dom hade ju alla möjliga trasor, dåligt på fötter och allt. Det var dåliga tider. Om man tänker sig det, hur folk har det nu. Nu ska det ju vara duschrum och allting för arbetarna och dom ska kunna byta och det ska vara varmvatten det ska finnas oj oj oj. Det fanns ju ingenstans dom kunde tvätta sig. Det var ju inte tal om sånt då, på den tiden.

I: Toaletter fanns inte heller där på bygget?

GF: Jo, det fanns såna där dom slog upp då såna där bara, dass. Den som inte har sett och varit med på den tiden, dom kan inte förstå hur det kunde vara. Och det gick, det gick det med. Det gjorde det. En annan hade ju ingenting heller, det var väl en tio kronor i månaden. Så fick man ju lite drickspengar då förstås. Dom var skyldiga då ett par kronor då till fredagen då eller torsdagen, dom fick avlöning då, att dom kunde ge nå 25-öring och så där ibland, det blir lite. Det är skillnad nu.

I: Ja, det var nog en intressant arbetsplats i alla fall.

GF: Det var det visst det och. Om jag tänker på det nu många gånger jag sitter här ibland och tänker och då kan jag skratta för mig själv.